

Πολιτική για την καινοτομία

Η καινοτομία διαδραματίζει όλο και πιο σημαντικό ρόλο στην οικονομία μας. Παρέχει οφέλη τόσο για τους πολίτες όσο και για τους καταναλωτές και τους εργαζόμενους. Είναι απαραίτητη για τη δημιουργία καλύτερων θέσεων εργασίας, τη διαμόρφωση μιας πιο πράσινης κοινωνίας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, καθώς και για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ στην παγκόσμια αγορά. Η πολιτική για την καινοτομία αποτελεί τον συνδετικό κρίκο μεταξύ της πολιτικής για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη και της βιομηχανικής πολιτικής, αποσκοπεί δε στη δημιουργία ενός ευνοϊκού πλαισίου για την εισαγωγή ιδεών στην αγορά.

Νομική βάση

Η νομική βάση για τη γενική βιομηχανική πολιτική της ΕΕ είναι το άρθρο 173 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), το οποίο ορίζει ότι «η Ένωση και τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να εξασφαλίζονται οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της Ένωσης».

Η νομική βάση για την πολιτική της ΕΕ για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη (E&TA) προέρχεται από τα άρθρα 179 έως 190 ΣΛΕΕ. Κύριο μέσο της πολιτικής E&TA της Ένωσης είναι το πολυετές πρόγραμμα πλαίσιο που ορίζει τους στόχους, τις προτεραιότητες και τη χρηματοδοτική δέσμη στήριξης για πολυετή περίοδο. Τα προγράμματα πλαίσια για την E&TA θεσπίζονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και αφού προηγηθεί διαβούλευση με την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

Στόχοι

Η σημασία της πολιτικής για την καινοτομία αναγνωρίζεται ευρέως. Συνδέεται επίσης στενά με άλλες πολιτικές της ΕΕ, όπως για την απασχόληση, την ανταγωνιστικότητα, το περιβάλλον, τη βιομηχανία και την ενέργεια. Ο ρόλος της καινοτομίας είναι να μετατρέψει τα αποτελέσματα της έρευνας σε νέες και καλύτερες υπηρεσίες και προϊόντα, προκειμένου να διατηρείται η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης στην παγκόσμια αγορά και να βελτιώνεται η ποιότητα ζωής των πολιτών της.

Η Ευρώπη δαπανά κάθε χρόνο για την έρευνα και ανάπτυξη (E&A) 0,8% του ΑΕγχΠ λιγότερο σε σχέση με τις ΗΠΑ και 1,5% λιγότερο σε σχέση με την Ιαπωνία. Επιπλέον, εμφανίζεται ως έναν βαθμό το φαινόμενο της διαρροής ειδικευμένου δυναμικού, καθώς οι καλύτεροι ερευνητές και καινοτόμοι μετακινούνται σε χώρες όπου επικρατούν

ευνοϊκότερες συνθήκες. Αν και η αγορά της ΕΕ είναι η μεγαλύτερη του κόσμου, παραμένει κατακερματισμένη και δεν είναι αρκετά φιλική στην καινοτομία.

Με στόχο την αλλαγή αυτών των τάσεων, η ΕΕ έχει αναπτύξει την έννοια της «Ένωσης Καινοτομίας» η οποία αποσκοπεί στους εξής στόχους:

- να βρεθεί η Ευρώπη σε ηγετική θέση παγκοσμίως με βάση τις επιδόσεις της στην επιστήμη·
- να εξαλειφθούν τα εμπόδια για την καινοτομία — όπως οι δαπανηρές διαδικασίες απόκτησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας, ο κατακερματισμός της αγοράς, η καθυστέρηση στον καθορισμό προτύπων και οι ελλείψεις σε δεξιότητες — τα οποία εμποδίζουν σήμερα την ταχεία διείσδυση των ιδεών στην αγορά·
- να αλλάξει ριζικά ο τρόπος με τον οποίο συνεργάζονται ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας, ιδίως μέσω της εφαρμογής των συμπράξεων καινοτομίας μεταξύ των ενωσιακών θεσμικών οργάνων, των εθνικών και περιφερειακών αρχών και των επιχειρήσεων.

Η Ένωση Καινοτομίας αποτελεί ζωτικής σημασίας επένδυση στο μέλλον μας. Για παράδειγμα, η επίτευξη του στόχου να επενδύεται το 3% του ΑΕγχΠ της ΕΕ στην Ε&Α έως το 2020 θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία 3,7 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας και την αύξηση του ετήσιου ΑΕγχΠ κατά 795 δισεκατομμύρια ευρώ έως το 2025.

Επιτεύγματα

A. Ένωση Καινοτομίας

Η Ένωση Καινοτομίας είναι μία από τις επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία. Δρομολογήθηκε από την Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2010 και έχει στόχο να βελτιωθούν οι συνθήκες και η πρόσβαση στη χρηματοδότηση για την έρευνα και την καινοτομία στην Ευρώπη, ώστε να είναι δυνατή η μετατροπή των καινοτόμων ιδεών σε προϊόντα και υπηρεσίες που δημιουργούν ανάπτυξη και θέσεις εργασίας. Η Ένωση Καινοτομίας αποσκοπεί στη δημιουργία μιας πραγματικής ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς για την καινοτομία, η οποία θα προσελκύει καινοτόμες εταιρείες και επιχειρήσεις. Για την επίτευξη του στόχου αυτού έχουν προταθεί διάφορα μέτρα στους τομείς της προστασίας μέσω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, της τυποποίησης, των δημόσιων συμβάσεων και της έξυπνης νομοθεσίας. Η Ένωση Καινοτομίας αποσκοπεί επίσης στην τόνωση των ιδιωτικών επενδύσεων και προτείνει, μεταξύ άλλων, την αύξηση των ευρωπαϊκών επενδύσεων επιχειρηματικού κεφαλαίου.

Έχουν θεσπιστεί διάφορα μέσα για τη μέτρηση και την παρακολούθηση της κατάστασης σε ολόκληρη την ΕΕ και της προόδου που σημειώνεται:

- ένας πλήρης [πίνακας επιδόσεων για την Ένωση Καινοτομίας](#) βάσει 25 δεικτών και μια ευρωπαϊκή αγορά γνώσης για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και τις άδειες. Ο ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων στον τομέα της καινοτομίας (EIS) αποτελεί μέσο που ανέπτυξε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισαβόνας το οποίο παρέχει συγκριτική αξιολόγηση των επιδόσεων καινοτομίας των κρατών μελών της ΕΕ·

- ένας [πίνακας επιδόσεων για την περιφερειακή καινοτομία](#) (RIS), στο πλαίσιο του οποίου οι ενωσιακές περιφέρειες κατατάσσονται σε τέσσερις ομάδες ανάλογα με τις επιδόσεις τους, κατά παρόμοιο τρόπο με τον πίνακα επιδόσεων για την Ένωση Καινοτομίας. Στην πρώτη ομάδα περιλαμβάνονται 41 περιφέρειες («πρωτοπόροι καινοτομίας»), στη δεύτερη 58 («περιφέρειες με καλές επιδόσεις καινοτομίας»), στην τρίτη 39 («περιφέρειες με μέτριες επιδόσεις καινοτομίας») και στην τέταρτη 52 («περιφέρειες με χαμηλές επιδόσεις καινοτομίας»). Ο πίνακας αυτός παρέχει μια πιο ακριβή χαρτογράφηση της καινοτομίας σε τοπικό επίπεδο·
- το Βαρόμετρο Καινοτομίας (Innobarometer) είναι μια ετήσια δημοσκόπηση των επιχειρήσεων και του ευρύτερου κοινού η οποία διεξάγεται για να εκτιμηθούν οι νοοτροπίες και οι δραστηριότητες όσον αφορά την πολιτική για την καινοτομία. Η έρευνα για το Βαρόμετρο Καινοτομίας παρέχει πληροφορίες που αφορούν την πολιτική και οι οποίες δεν είναι διαθέσιμες από άλλες πηγές.

Η καινοτομία καθίσταται δυνατή χάρη στην έρευνα και την εκπαίδευση. Η ΕΕ θα χρειαζόταν τουλάχιστον ένα εκατομμύριο παραπάνω ερευνητές εντός της επόμενης δεκαετίας, προκειμένου να επιτύχει τον στόχο της επένδυσης του 3% του ΑΕγχΠ της στην Ε&Α έως το 2020. Στο πλαίσιο της Ένωσης Καινοτομίας έχουν προταθεί μέτρα για την ολοκλήρωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας. Αυτό συνεπάγεται μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των πολιτικών της Ευρώπης και των κρατών μελών για την έρευνα, καθώς και την άρση των εμποδίων στην κινητικότητα των ερευνητών. Στον τομέα της εκπαίδευσης, η Επιτροπή υποστηρίζει έργα για την ανάπτυξη νέων προγραμμάτων σπουδών για την αντιμετώπιση των ελλείψεων σε δεξιότητες καινοτομίας.

Επιπλέον, για την επίτευξη του στόχου αυτού έχουν προταθεί διάφορα μέτρα στους τομείς της προστασίας μέσω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, της τυποποίησης, των δημόσιων συμβάσεων και της έξυπνης νομοθεσίας για την προσέλκυση καινοτόμων εταιρειών και επιχειρήσεων. Το 2011 η Επιτροπή κατήρτισε στρατηγική για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής τυποποίησης ([COM\(2011\)0315](#)), όπου επισημαίνει την ανάγκη να βελτιωθούν η μέθοδος κατάρτισης προτύπων αφενός και η χρήση των προτύπων στην Ευρώπη ως μοχλού όσον αφορά τα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα, για την ενίσχυση της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, αφετέρου. Επιπλέον, οι Ευρωπαϊκές Συμπράξεις Καινοτομίας (EIP) έχουν σχεδιαστεί για να φέρουν σε επαφή ενδιαφερόμενους φορείς από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα σε ενωσιακό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι μεγάλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κοινωνία και να ενισχυθεί η δημιουργία θέσεων εργασίας και ανάπτυξης, με τον συνδυασμό μέτρων που αφορούν την πλευρά της προσφοράς και την πλευρά της ζήτησης.

B. Ορίζων 2020

Ως εμβληματική πρωτοβουλία της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η οποία έχει στόχο να διασφαλίσει την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης σε παγκόσμιο επίπεδο, το πρόγραμμα «Ορίζων 2020» αποτελεί το χρηματοδοτικό μέσο για την εφαρμογή της Ένωσης Καινοτομίας. Μολονότι αποτελεί το 8ο πρόγραμμα πλαίσιο της ΕΕ για την έρευνα (2014-2020), το πρόγραμμα «Ορίζων 2020» είναι το πρώτο που καλύπτει την έρευνα και την καινοτομία. Υλοποιεί πολλές από τις συγκεκριμένες δεσμεύσεις της Ένωσης Καινοτομίας, και εστιάζει ιδιαίτερα στις πραγματικές προκλήσεις που

αντιμετωπίζει η κοινωνία, στην απλούστευση της πρόσβασης, στη συμμετοχή των ΜΜΕ, στην ενίσχυση των χρηματοδοτικών μέσων, στην υποστήριξη των δημόσιων συμβάσεων που αφορούν την καινοτομία, στη διευκόλυνση της συνεργασίας και στην υποστήριξη της έρευνας σχετικά με τον δημόσιο τομέα και την κοινωνική καινοτομία. Τον Νοέμβριο του 2013 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο, το οποίο προβλέπει προϋπολογισμό 77 δισεκατομμυρίων ευρώ (σε τιμές 2013) για το πρόγραμμα «Ορίζων 2020». Ωστόσο, με τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ) τον Ιούνιο του 2015, το ποσό αυτό μειώθηκε σε 74,8 δισεκατομμύρια ευρώ.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος «Ορίζων 2020» αποτελεί υποχρεωτική απαίτηση βάσει του κανονισμού για τη θέσπιση του προγράμματος αυτού. Αυτή η ενδιάμεση αξιολόγηση πραγματοποιήθηκε το 2018 και συνέβαλε στη βελτίωση της υλοποίησης του προγράμματος «Ορίζων 2020». Για την ακρίβεια, τα αποτελέσματα χρησιμοποιήθηκαν για να θεμελιωθούν η δομή και το περιεχόμενο του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη», για το οποίο δημοσιεύτηκε πρόταση τον Ιούνιο του 2018 ([COM\(2018\)0435](#)).

Γ. Πολιτική συνοχής

Η πολιτική συνοχής δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην έρευνα και την καινοτομία. Στις πλέον ανεπτυγμένες περιφέρειες, τουλάχιστον το 80% των πόρων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) σε εθνικό επίπεδο διατίθεται για την καινοτομία, με προτεραιότητα στη διαμόρφωση μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών άνθρακα και στην ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ.

Δ. Χρηματοοικονομικά μέσα

Η Ένωση Καινοτομίας αποσκοπεί επίσης στην τόνωση των ιδιωτικών επενδύσεων και προτείνει, μεταξύ άλλων, την αύξηση των ευρωπαϊκών επενδύσεων επιχειρηματικού κεφαλαίου, οι οποίες βρίσκονται επί του παρόντος στο ένα τέταρτο του επιπέδου των ΗΠΑ. Για τη βελτίωση της πρόσβασης σε δάνεια για έργα Ε&Α και τη δρομολόγηση έργων επίδειξης, η Επιτροπή, σε συνεργασία με τον όμιλο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ και ΕΤΕ), δρομολόγησε μια κοινή πρωτοβουλία στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων 2020». Η πρωτοβουλία «InnovFin — Χρηματοδοτήσεις της ΕΕ για την καινοτομία» αποτελείται από μια σειρά ολοκληρωμένων και συμπληρωματικών χρηματοδοτικών εργαλείων και συμβουλευτικών υπηρεσιών που προσφέρονται από τον όμιλο της ΕΤΕπ και καλύπτουν ολόκληρη την αξιακή αλυσίδα της έρευνας και της καινοτομίας για τη στήριξη των επενδύσεων, από την μικρότερη έως τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις.

Επιπλέον, τον Νοέμβριο του 2014, η Επιτροπή πρότεινε «Ένα επενδυτικό σχέδιο για την Ευρώπη», για την πραγματοποίηση δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στην «πραγματική οικονομία», μέχρι του ελάχιστου ποσού των 315 δισεκατομμυρίων ευρώ για τριετή δημοσιονομική περίοδο. Το ΕΤΣΕ αποτελεί έναν από τους τρεις πυλώνες του σχεδίου αυτού και έχει στόχο να διορθώσει τις υφιστάμενες αδυναμίες της αγοράς, με την αντιμετώπιση των κενών της αγοράς και την κινητοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων. Συμβάλλει στη χρηματοδότηση των στρατηγικών επενδύσεων σε βασικούς τομείς, όπως οι υποδομές, η έρευνα και η καινοτομία, η εκπαίδευση, οι ανανεώσιμες πηγές

ενέργειας και η ενεργειακή απόδοση, καθώς και στη χρηματοδότηση κινδύνου για τις ΜΜΕ.

Επιπλέον, έχει προωθηθεί ένα πρόγραμμα για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και τις ΜΜΕ (COSME), το οποίο θα εστιάζει σε χρηματοδοτικά μέσα και στην παροχή υποστήριξης για τη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων.

Ε. Συμβούλιο Καινοτομίας

Τον Ιούνιο του 2015, ο Carlos Moedas, Επίτροπος αρμόδιος για την έρευνα, την επιστήμη και την καινοτομία, ανακοίνωσε την ιδέα ενός Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Καινοτομίας (ΕΣΚ). Τον Ιανουάριο του 2017, η Επιτροπή συγκρότησε μια δεκαπενταμελή ομάδα υψηλού επιπέδου (ΟΥΕ) σε θέματα καινοτομίας, η οποία θα συμβάλει στη διαμόρφωση του σχεδιασμού ενδεχόμενου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Καινοτομίας στο πλαίσιο των προτάσεων της Επιτροπής για το πρόγραμμα που θα διαδεχθεί το πρόγραμμα «Ορίζων 2020».

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Το Κοινοβούλιο έχει εγκρίνει διάφορα ψηφίσματα τα οποία έχουν ενισχύσει περαιτέρω την πολιτική της ΕΕ για την καινοτομία. Μερικά από τα πλέον πρόσφατα είναι τα εξής:

- Ψήφισμα της 22ας Μαΐου 2008 σχετικά με την ενδιάμεση εξέταση της βιομηχανικής πολιτικής — Συνεισφορά στη στρατηγική της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση^[1]. Το ψήφισμα αυτό καλούσε την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εντείνουν τις προσπάθειές τους να μειώσουν τις διοικητικές επιβαρύνσεις για τις επιχειρήσεις. Επισήμαινε, επίσης, τη σημασία μιας διαφανούς και απλοποιημένης πολιτικής για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας·
- Ψήφισμα της 16ης Ιουνίου 2010 σχετικά με τη στρατηγική ΕΕ 2020^[2]. Το ψήφισμα αυτό υποστήριζε ένθερμα μια βιομηχανική πολιτική που θα δημιουργεί το καλύτερο περιβάλλον για τη διατήρηση και την ανάπτυξη μιας ισχυρής, ανταγωνιστικής και διαφοροποιημένης βιομηχανικής βάσης στην Ευρώπη, παράλληλα δε τόνιζε ότι η στρατηγική «Ευρώπη 2020» θα πρέπει να αποκαλύψει το κόστος και τα οφέλη από τη μετατροπή σε μια βιώσιμη, ενεργειακά αποδοτική οικονομία·
- Ψήφισμα της 11ης Νοεμβρίου 2010 σχετικά με τις Ευρωπαϊκές Συμπράξεις Καινοτομίας στο πλαίσιο της Εμβληματικής Πρωτοβουλίας «Ένωση Καινοτομίας»^[3]·
- Ψήφισμα της 9ης Μαρτίου 2011 σχετικά με μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης^[4]. Το ψήφισμα αυτό υπογράμμισε τη σημασία ενός περισσότερο σφαιρικού οράματος για την ευρωπαϊκή βιομηχανία το 2020, καθώς η μακροπρόθεσμη ρυθμιστική προβλεψιμότητα και σταθερότητα θεωρούνται ζωτικής σημασίας για την προσέλκυση επενδύσεων·

[1]ΕΕ C 279 Ε της 19.11.2009, σ. 65.

[2]ΕΕ C 236 Ε της 12.8.2011, σ. 57.

[3]ΕΕ C 74 Ε της 13.3.2012, σ. 11.

[4]ΕΕ C 199 Ε της 7.7.2012, σ. 131.

- Ψήφισμα της 12ης Μαΐου 2011 σχετικά με την Ένωση Καινοτομίας: μεταμορφώνοντας την Ευρώπη για έναν κόσμο μετά την κρίση^[5].
- Ψήφισμα της 27ης Σεπτεμβρίου 2011 σχετικά με την Πράσινη Βίβλο: Από τις προκλήσεις στις ευκαιρίες: προς ένα κοινό πλαίσιο στρατηγικής για τη χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ^[6].
- Ψήφισμα της 26ης Οκτωβρίου 2011 σχετικά με την Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας. Το ψήφισμα αυτό υπογράμμισε τη σημασία που έχει η ανάπτυξη στενότερης συνεργασίας μεταξύ των ερευνητικών ιδρυμάτων και της βιομηχανίας και η ενθάρρυνση και υποστήριξη των βιομηχανικών εταιριών να επενδύσουν στην έρευνα και ανάπτυξη^[7].
- Νομοθετικό ψήφισμα της 21ης Νοεμβρίου 2013 σχετικά με την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος πλαισίου για την έρευνα και την καινοτομία «Ορίζοντας 2020» (2014-2020)^[8].
- Ψήφισμα της 6ης Ιουλίου 2016 σχετικά με τις συνέργειες για την καινοτομία: τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, το πρόγραμμα «Ορίζων 2020» και άλλα ευρωπαϊκά ταμεία καινοτομίας και προγράμματα της ΕΕ^[9].

Frédéric Gouardères
04/2019

[5]ΕΕ C 377 Ε της 7.12.2012, σ. 108.

[6]ΕΕ C 56 Ε της 26.2.2013, σ. 1.

[7]ΕΕ C 131 Ε της 8.5.2013, σ. 87.

[8]ΕΕ C 436 της 24.11.2016, σ. 284.

[9]ΕΕ C 101 της 16.3.2018, σ. 111.

